

ZILLEGHEM

DRIEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT

32ste jaargang nr. 2

april - mei - juni 2011

verantw. uitg. B. Denys, Klaprozenlaan 13, 8210 Loppem

ZILLEGHEM

Handelingen van de Kring
voor Heemkunde en Geschiedenis
'Pastoor Ronse'

DRIEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT

INHOUD

Danny Everaert <i>Paul Sevenhandt, missionaris en predikant</i>	p. 43
Johan Braet <i>Wardje Welle en Esdoortje op speelvoyage</i>	p. 64
Bertrand Denys <i>Uitstapje naar Wervik op 4 september</i>	p. 77
<i>In memoriam Omer Loose</i>	p. 78
<i>Uit goede bron (archeologische tentoonstelling te Brugge)</i>	p. 79

april - mei - juni 2011 – 32ste jaargang nr. 2

Redactie en bestuur:

Bertrand Denys, Klaprozenlaan 13, 8210 Loppem
Patrick Arnou, B. J. Lievensstraat 12, 8210 Zedelgem
Géry Cappon, Patrijzenhoek 9, 8210 Zedelgem
Willy Casier, Wildebeekstraat 23, 8211 Aartrijke
Johan Braet, Wantestraat 136, 8310 Assebroek
Paul Vandebussche, Guido Gezellelaan 44, 8210 Loppem
Johan Verplancke, Torhoutsesteenweg 396, 8210 Veldegem
Noël Denolf, Snellegemsestraat 118, 8210 Zedelgem
André Vanhevel, Belledreef 4, 8210 Veldegem

Website: www.bloggen.be/heemkundezedelgem

Lidmaatschap: € 10,00

Rek. 001-0771018-41 of 738-1172056-27
Heemkundige Kring 'Pastoor Ronse' Zedelgem

Secretariaat:

Willy Casier, Wildebeekstraat 23, 8211 Aartrijke
Tel.: 0475-648116 willy.casier@gmail.com

Abonnementen:

P. Arnou, B. J. Lievensstraat 12, 8210 Zedelgem
Tel.: 050 / 20 98 58 – Fax: 050 / 20 95 01

Studies verschenen in 'Zilleghem' of uittreksels daarvan,
mogen niet gebruikt noch aangehaald worden zonder te verwijzen
naar dit tijdschrift en de auteur.

Iedere auteur is verantwoordelijk voor de inhoud van zijn artikels.

Illustratie op de cover: *Pater Paul Sevenhandt, een missiepredikant
ergens in Roeselare.*

**Paul Sevenhandt,
missionaris en predikant
(27 dec. 1912 – 7 mei 1985)**

(Deel I)

Danny Everaert

Het geboortehuis van Paul Sevenhandt stond (en staat) in Loppem langs de Zeedijkweg (nu nr. 25), in de volksmond 'het postje van Sevenhandts', in oude papieren '*het oud hof ofte hof in de Rabauwenbilk*'¹. Vader Miel Sevenhandt bewerkte er met een koppel koeien enkele hectaren, gepacht van de dis van Loppem².

Miel was getrouwd met Emma Van Cleven (1886-1980) een dochter van Gustje Van Cleven die met Idalie Missiaen en hun tien kinderen in 'De Sparre' woonde, op de hoek van de Zeedijkweg en de Rijselsestraat. Wie de streek kent, begrijpt dat ook Miel het, naar aloud gebruik, niet ver is gaan zoeken... Achter de hoeve van Aneca (in rechte lijn over het veld om de 'krommen haak' van de Zeedijkweg te vermijden) was het... minder dan tien minuten stappen. Emmaatje was klein en lief (later lief en rond), goedlachs en schrander tot in haar oudste jaren. 'Ze kon in mijn binnenzak, toen we trouwden', zei Miel. Dat was in september 1910.

(1) Alban Vervenne in '*Oude hoeven te Loppem*'. De rabauwenbilk was een stuk land tussen Zeedijkweg en Donkerbeek. 'Rabauwen' kan hier de benaming zijn van een soort grauwe appeltjes.

(2) Aan de 'cijnsnacht' van huis en erf werd in 1950 een einde gemaakt. Camiel Sevenhandt ruilde toen een stuk zaailand van 3.430 m² (in 1921 gekocht van H  l  ne Meauxsoone) voor zijn erf van 4.220 m² en betaalde aan de C.O.O. nog een opleg van 22.000 Fr voor het verschil in oppervlakte.

Fig. 1. Huwelijksfoto van Kamiel Sevenhandt en Emma Van Cleven (sept. 1910).

Toen de grote oorlog uitbrak op 4 augustus 1914 telde het gezin Sevenhandt-Van Cleven al twee kinderen. Clementine was drie en Paul twee. Maar de oorlog zou het jonge geluk verstoren. Terwijl de Duitse hoofdmacht zich bezighield met Luik en zijn forten, zwermden hun verkenners uit achter de linies. Vooral de 'Uhlanen' hoog te paard, met een blinkende pinhelm en een lange lans, maakten indruk. Op 24 augustus trok een troep van 150 'Uhlanen' door Torhout en op 25 augustus signaleerde pastoor Ronse van Zedelgem in zijn dagboek de eerste Duitse verkenners. Het was duidelijk dat het hele gewest weldra door de Duitsers onder de voet zou worden gelopen. Het gerucht verspreidde zich als een lopend vuur dat de vijand alle jonge mannen zou oppakken. Ineens sloeg een golf van paniek over onze dorpen. 'Vlucht!'... Maandag 24 augustus 1914 staat sindsdien bekend als 'vluchtersmaandag'. Bij Miel en Emma kwamen de Van Clevens aanlopen over het veld. De jongste zoon Maurice was 16 en wilde weg. Ook schoonbroer Miel Sevenhandt behoorde met zijn 28 jaar nog tot de gevaarlijke categorie. Trok hij mee? Voor een paar weken het Franse gat in en de kat uit de boom kijken. Zijn inwonende moeder gaf haar zegen. Het was toch maar voor even... tot het gevaar was geweken. Miel kreeg een ransel mee met een pak boterhammen en nam kort afscheid van zijn moeder en zijn vrouw en zijn twee kinderen. Het is niet duidelijk of Emma toen al wist dat ze zwanger was van een derde.

In *Zilleghem* werd al eerder een foto afgedrukt die in 1915 in Loppem (per post?) arriveerde. Een exemplaar ervan is ook bij de Sevenhandts bewaard gebleven. Met die foto van zeven 'ware vrienden van Lophem' laten de vluchtelingen in 1915 weten dat zij gezond en wel in Parijs zitten. We zien niet een haveloze troep uitgeschudde landverhuizers. Integendeel. Het zijn mannen met zelfvertrouwen. Ze slaan er zich wel door. Miel Sevenhandt, op

zijn best gekleed met das en hemd, is de grootste op de tweede rij. Hij legt zijn armen als een leider over de schouders van Jules Kinsabil en Emiel Dhaenekint. Jules Kinsabil zou jammer genoeg niet het einde van de oorlog halen. (Mededeling van wijlen

Fig. 2. 'De ware vrienden van Lophem in Parijs 1915'. Onder hen herkennen we op de eerste rij uiterst links Maurice Van Cleven (schoonbroer van Kamiel Sevenhandt) en achteraan Kamiel Sevenhandt met de armen over de schouders van Jules Kinsabil (links) en Emiel Dhaenekint (rechts).

Hilda Kinsabil-Himpens). Schoonbroer Maurice Van Cleven (eerste rij, uiterst links) was toen al 17 en zou nog voor het einde van de oorlog onder de (Belgische) wapens moeten. De familie-traditie wil dat vader Sevenhandt in Parijs was tewerkgesteld bij het aanleggen van een gasleiding.

Tijdens die oorlog waaraan geen einde leek te komen, hielden Emma en haar schoonmoeder, Idalie Van Maele, zich sterk en boerden verder met de hulp van een knecht. Bij westenwind gromden de kanonnen in de verte. Op een dag kwam een Duitse kwartiermeester logies opeisen voor een troep soldaten in afwachting van hun doorgang naar het front. Hij telde op zolder onder de pannen de kepers en rekende voor elke keper voldoende slaapruimte voor één soldaat. Tot ergernis van de vrouwen brandden die jonge Duitsers in de haard van het ovenkot het kostbare hakhout, dat moest dienen om de bakoven heet te stoken, met hele bundels ineens. Op een ochtend toen ze naar het front zouden vertrekken liet één van die kerels zich van de zoldertrap naar beneden vallen. De vrouwen moesten borg staan voor zijn veiligheid tot de militaire dokter arriveerde. Of die jonge soldaat daarmee zijn vel heeft gered, is niet bekend.

Naarmate het gegrom van de oorlog heviger werd, groeide de hoop op het einde van de ellende. In november 1918 was het zover. Nog voor de wapenstilstand van kracht was, stond bij Van Clevens in de Spar ineens een Belgische soldaat in de keuken. Het duurde een tijd voor Gustje en Idalie hun jongen herkenden. Kort daarop arriveerde Camiel Sevenhandt, in burgerkleren, ongedeerd uit Frankrijk. Uit schrik voor te veel nieuwe oorlogswezen had de Minister van Oorlog jonge vaders van zijn leeftijd niet binnengeroepen. Niettemin werd hij beschouwd als oud-strijder en kreeg later de passende onderscheidingen.

Fig. 3. Drie generaties onder één dak: grootmoeder Idalie Sevenhandt-Van Maele, schoondochter Emma Sevenhandt-Van Clevén en haar drie kinderen Clementine, Paul en Marie.

Bij zijn terugkeer zag Miel voor het eerst 'Marietje', zijn jongste, (geboren in april 1915) en werd er een foto gemaakt van de drie kinderen met moeder Emma en grootmoeder Idalie Van Maele. Kleine Marie is dan drie en een half, Clementine zeven en kloek Paultje zes... De jaren gingen voorbij. Het leven hernam. Tussen 1921 en 1926 was Miel Sevenhandt Loppems gemeenteraadslid en op den duur was de grote oorlog alleen nog een kwade herinnering.

Scholing

Paultje werd Paul, een gezonde en sterkgebouwde jongen van de buiten die dagelijks dwars door de velden (langs jammerlijk vergeten kerkewegels !) met zijn zusjes naar het dorp liep. De jongensschool in de Stationsstraat stond toen onder leiding van de Broeders van O.-L.-Vr. van Lourdes uit Oostakker. In de derde klas zat Paul bij meester Edmond Deknock, sinds 1919 (en voor 37 jaar) de eerste lekenonderwijzer van de Loppemse jongensschool³.

Het Loppemse schooltje floreerde. In 1921 werd een 'vierde graad' (8e leerjaar) ingericht met een eerder landbouwkundig en ambachtelijk programma. Voor dat programma was in Loppem Broeder Maggella (Albert Sambaer) verantwoordelijk. Toen in 1924 een vierde klas werd bijgebouwd werd een beeldje van Sint-Jozef, patroon van de school, boven de ingang ingemetseld. Broeder Maggella richtte ook een lokaal in voor tekenen, schilderen en boetseren. In 1922 hadden de Broeders toelating gekregen van Rome om het H. Sacrament te bewaren in de kapel van hun huis.

(3) 'Roger Allemeersch, *Honderd jaar vrije lagere jongensschool te Loppem 1879-1979*. Loppem, 1979.

Fig. 4. Het derde leerjaar van meester Edmond De Knock (+/- 1921). Paul-tje Sevenhandt is de derde van links op de derde rij.

Fig. 5. Paul Sevenhandt als communicant

Ongetwijfeld heeft dit alles prent geslagen bij de kleine Paul die in 1926 veertien werd.

Veertien jaar... was voor de meeste dorpsjongens de leeftijd om definitief aan het grotemensenwerk te mogen meedoen, ofwel pauzeerden ze eerst nog een poos in het 8e leerjaar. Wat met Paul? Op de kleine hoeve van de Zeedijkweg was weinig toekomst. Verder studeren was nog niet zo gebruikelijk. Toch raadde Broeder Maggella (?) voor die knappe kop de normaalschool aan. ... Paul onderwijzer? Vader zag dat wel zitten. Vijf jaar studie is niet onoverkomelijk. Dus trok Paul op een dag met het bange hartje van elke kleine intern van die tijd naar de grote school in Torhout... 'de witte doze', zoals de oudere leerlingen hun 'prison' noemden. Klasgenoot Djoren rijmde later (treffend en herkenbaar voor wie het meemaakte) over die eerste avond in de 'chambrette' van de grote slaapzaal:

*In de jaren zes en twintig
Met onze valiezenvracht,
Trokken wij ter 'Witte Doze'
Werden wij benoemd tot schacht.*

*Moeder maakte gauw ons bedje
En ze lei ons kaske schoon,
En ze zei met traân in d'ogen:
Word het nu maar gauw gewoon'.*

*Ze ging weg, het werd zo stille,
Maar ons hertje klopte luid,
En de natte waterlanders
Kwamen toen voorzichtig uit.*

...

Dat 'klein internverdriet' van de eerste dagen ging geleidelijk over. Ondanks het feit dat de 'witte doos' slechts enkele keren per jaar op een kier werd gezet, groeiden die schuchtere schachten uit tot luidruchtige knapen, en kort daarop tot mannen die pijpen rookten en op hun negentiende het onderwijzersdiploma behaalden. Weer Djoren:

*'t Einde kwam in één en dertig
En we vlogen blij van zin
Met een koekebroden herte
Koerageus de wereld in.⁴*

Uit de examenuitslagen in het palmares van het Sint-Jozefsgesticht, de Torhoutse Normaalschool, leren we dat in 1931 voor een door de minister aangestelde jury, 39 kandidaten de onderwijzersakte behaalden... dat Paul Sevenhandt behoorde bij het grote peloton dat 75% van de punten behaalde en dus 'met onderscheiding' was geslaagd. Verder is vermeld dat hij een instrument bespeelde in de Harmonie 'Deugd en Vreugd'. Bijna vanzelfsprekend was dat instrument voor de Loppemse boerenzoon met zijn brede tors...een bombardon.

Met een hart als een koekebrood... vlogen zij courageus de wereld in'. Waarnaartoe? Bijna alle klasgenoten zochten na hun legerdienst een onderwijzerspost en een onderwijzersvrouw ... desnoods in de verste uithoek van de provincie. Maar Paul?

(4) De rijmchroniek van de klasse 31 op een studentikoos vooizeke en met studentikoze benamingen en toespelingen, in *Sparappels* 1957.

Fig. 6. Omslag van het palmares van de Torhoutse normaal- en kostersschool, promotie 1931 (Archief Katho Reno Torhout).

Roeping

Diep in zijn hart was bij Paul iets anders gegroeid. Voor een levenskeuze is een 'voorbeeld' dikwijls bepalend. De jaarlijkse retraite of bezinning onder leiding van paters redemptoristen had in hem iets wakker gemaakt. Paul voelde dat hij iemand wilde worden zoals die felle predikant van de laatste retraite. Hij krijgt van die pater het boekje *De redemptoristen en hun leven en werken in België en in den vreemde*. Hij ziet ineens een weg die past bij zijn verlangen naar dienstbaarheid en zijn sprekerstalent. Predikant worden. Missionaris? "In mijn dankzegging na de Heilige Communie op Kerstdag '30 wist ik het: ik had zekerheid", schreef hij later.

Maar hoe zouden ze thuis reageren? Het was zo vanzelfsprekend dat Paul onderwijzer zou worden, dat de enige zoon zou trouwen en kinderen krijgen die vaders familienaam zouden dragen. Een vaststaand toekomstbeeld werd ineens uitgeveegd. Een confrater uit Pauls omgeving schreef daarover later: "Wie zal het zijn ouders en vader vooral kwalijk nemen dat ze voor hem, voor wie ze toch heel wat investeerden in de lange studiejaren, vergeefse verwachtingen hadden gekoesterd en dat hun vooruitzicht voor de oude dag ineens anders werd". Vooral vader had het moeilijk met de beslissing. Maar: "Aldra zal die zo menselijke en verstaanbare ontgoocheling wijken voor de gedachte dat zij hun zoon aan God in dienst van de Kerk afstaan"⁵. Is er ook geen praktisch bezwaar tegen Pauls grote plan? In de normaalschool heeft hij geen Latijnonderricht gekregen en een pater, een priester, moet toch de geheimtaal kennen van de kerk? Daar hebben de

(5) Citaten uit 'In Piam Memoriam'... door collega-pater J(an) U(ten). Uit het kloosterarchief Paters Redemptoristen, Roeselare.

redemptoristen een oplossing voor. In hun juvenaat (inrichting voor aspirant-paters) en hun college in Essen hebben zij een opleiding 'Latijn in één jaar'. Een afgestudeerde onderwijzer kan er telkens een zekere tijd de lessen Latijn volgen in elk van de zes humaniorajaren en mits hard bijstuderen zo in één jaar de volledige humanioracyclus 'Latijn' verwerken.

Fig. 7 en 8. De 'predikant in spe' speelde in het schooltoneel van Essen de hoofdrol in Cyriel Verschaeve's drama 'JUDAS'. Duidelijk in de toen modernistische stijl van 'Het Vlaamsche Volkstoneel' met felle gebaren en gedurfde belichting.

Vooraleer met de priesteropleiding kan begonnen is er de verplichte legerdienst. Paul zwaait af als reserve-onderluitenant in september 1932. Het voorbereidend juvenaat is achter de rug in 1933. De aspirant kan nu naar het noviciaat van de redemptoristen in Leuven. Een grote stap met grote consequenties. Op een dag in augustus deelt hij vader en moeder mee dat hij “behoudens uitzonderlijke omstandigheden” het ouderlijke huis niet zal terugzien in de eerstvolgende zes jaar. Maar de Belgische politiek zorgt na drie jaar voor een kleine vertroosting. De novice mag (gekleed als pater) in Loppem zijn stem komen uitbrengen voor de parlementsverkiezingen van 23 mei 1936 en op 6 juni daarop voor de provincieraadsverkiezingen.

Onweerswolken

Ondertussen pakken zich onweerswolken samen boven Europa. Nauwelijks twintig jaar zijn de Duitsers verdwenen en daar staan ze alweer te trappelen om uit hun grenzen te breken. Het Rijnland...Oostenrijk...Tsjechoslowakije... De spanning stijgt en in september 1938 ziet België zich genoodzaakt uit voorzorg te mobiliseren. Ook de jonge frater Paul Sevenhandt wordt opgeroepen. Het onweer drijft over en na drie dagen, op 1 oktober, is hij alweer in Leuven. Maar de ontspanning is slechts tijdelijk. Duitsland heeft nog meer aspiraties in het oosten. Het nieuwe doel is Polen. België mobiliseert opnieuw in augustus '39. Als Duitsland Polen binnenvalt op 1 september '39 en Engeland en Frankrijk uit protest de aanvaller de oorlog verklaren, is een nieuwe wereldoorlog geboren. Echte oorlogsdaden blijven uit tot op 10 mei 1940. Dan begint Duitsland zijn Blitzkrieg in het westen en forceert een doortocht door ons land naar Frankrijk.

Priester worden in woelige tijd

Wat het hoogtepunt had moeten worden, de bekroning van zijn jonge leven, verliep voor Paul in haast en onzekerheid in een omgeving die met heel andere levensbedreigende dingen bezig was. Zijn wijding tot diaken en priester was voorzien voor 23 en 24 september '39 in de Sint-Pieterskerk in Leuven. De gemobiliseerde krijgt daarvoor een buitengewoon verlof van acht dagen.

Fig. 9. De jonge pater Paul Sevenhandt (1939).

COPIOSA REDEMPTIO

HEER EN MEVROUW CAMILLE SEVENHANDT - VAN CLEVEN,
NIEDEN UED. MET VREUGDE DAT HUN ZONN, PAUL, REDEMPTORIST,
OP 24 SEPTEMBER 1939 ZAL PRIESTER GEWIJD WORDEN DOOR
Z. H. EXC. MGR CUVELIER, IN DE KERK VAN DE PATERS
REDEMPTORISTEN TE LEEVEN.

DE NIEUWE PRIESTER ZAL ZIJN EERSTE PLECHTIGE DIENST OPDRAGEN OP
ZONDAG 1 OKTOBER, TE 10 UUR, IN DE PAROCHIEKERK VAN LOPPEM.

EERHEDIG VRAGEN ZIJ UED. IN DEZE DAGEN VAN VOORBEREIDING,
EEN VROODI GEHED.

ZEDERKVEG. 36
LOPPEM.

BRANSONNESTRAAT, 97
LEEVEN.

Fig.10. Aankondiging van de priesterwijding van Paul Sevenhandt te Leuven (24 sept. 1939) en de eremis te Loppem (1 okt. 1939).

Van die plechtigheid in Leuven bewaart het familiegeheugen een wat pijnlijke herinnering. Toen zijn zoon met de andere 14 wijdelingen plat op de grond voorover ging liggen om zo zijn onvoorwaardelijke onderdanigheid te betuigen aan God en Kerk, werd vader Miel onwel en moest zich terugtrekken. Alsof hij ineens ten volle de symboliek van het ritueel beseft... Hij was nu zijn zoon kwijt...voorgoed.

Om naar aloud gebruik als nieuwe priester zijn eremis op te dragen in zijn geboorteplaats, krijgt de jonge pater één supplementaire verlofdag. Het is 1 oktober '39 als hij voor het eerst aan het altaar staat in Loppem waar voor hem ooit alles begon. Op het feest achteraf hing er een gedrukte stemming. Er dreigde een oorlog en de volgende dag al moest de jonge hulpaalmoezenier terug naar zijn eenheid. Schoonbroer Willy Eeckeman, getrouwd met

Clementine Sevenhandt, was als reserve-luitenant ergens te velde. Bij een Duitse aanval zat hij misschien direct in de vuurlinie. Zijn vrouw Clementine zou drie maanden later bevallen van haar eerste ... het eerste kleinkind in de familie. Genoeg zorgen dus om de pret van een feest te bederven! En toch... Toch werd er 'gefeest'. In Leuven en op het thuisfront werden inspanningen geleverd om de grote gebeurtenis van het nieuwe priesterschap luister bij te zetten. Dat bewijzen de menu's van twee diners. In Leuven bood de orde van de redemptoristen aan de nieuwgewijden en hun familie een 'feestmaal' aan en bij de eremis op 1 oktober gaf de familie een soort 'diner de retour' (verzorgd door een 'tafelhouder' langs de Dijver in Brugge)... 'Kabouterkorfjes' met fijne brokjes' in Leuven ... een rijkge vulde tafel met 'acht gangen' in Loppem of Brugge. Van een oorlogsmenu was nog geen sprake. Trouwens, in oktober 1939 hoopte België nog altijd buiten de oorlog te blijven.

Met twee valiezen

In de onzekere maanden van de 'drôle de guerre' ('die 'gekke oorlog' zonder veel bloedvergieten tussen sept. '39 en mei '40) wordt duidelijk dat kandidaat-missionarissen nog altijd naar onze kolonie kunnen. De missiebisshop van Matadi laat weten dat hij de jonge pater met onderwijzersdiploma goed zou kunnen gebruiken in zijn gebied. Hij zal hem door het Belgisch koloniaal bestuur laten benoemen tot inspecteur van de missiescholen aldaar. Paul haast zich naar Loppem en valt er bij zijn ouders binnen met de melding ... dat hij als missionaris naar Congo vertrekt. Nog is hij bezig met bagage te verzamelen als op 10 mei de vijandelijkheden beginnen aan onze oostgrens. Het onoverwinnelijk gewaande Fort van Eben-Emael is dadelijk bij verrassing genomen, het Albertkanaal weldra overschreden en de

FEESTMAAL

AANGEBODEN TER GELEGENHEID

VAN DE

PLECHTIGE EEREMIS

VAN

EERW. PATER PAUL SEVENHANDT

LOPPEM, DEN 1 OCTOBER 1939.

O. VAN DE WALLE-PARESYS, TAFELHOUDER, DYVER, 11, BRUGGE

SPIJSKAART

Gravinsoep

Luculusche Korfjes

*Tarbot béarnaise saus
Hertoginne Krans*

*Kalfsharst gebraad
in groentenkeus*

*Brusselsche Kip
Sla mayonaise*

Praalgebak Yvonne

Fruit

Nagerecht

Koffie

Duitse pletwals rolt naar het noordwesten, op weg naar Parijs. Op een Congoboot in de haven van Antwerpen moet niet meer gerekend.

In de grote verwarring van vluchtende burgers en terugtrekkende soldaten geraakt de jonge pater op 12 mei nog op een trein naar Parijs. De volgende dag is hij in Marseille waar hij een water-vliegtuig kan nemen naar Algiers. België heeft al lang gekapitu-leerd (28 mei) en Frankrijk staat op de rand van de ineenstorting als Paul op 4 juni 1940 in Matadi arriveert met ... 'twee valiezen'. Zijn échte koffers zijn achtergebleven aan de kade in Antwerpen.

(Het vervolg leest u in het septembernummer)

Wardje Welle en Esdoortje op speelvoyage

Johan Braet

Tijdens onze zoektocht naar de Zedelgemse reuzen troffen wij onlangs tot onze verrassing nog een reuzenpaar aan. Het betreft de wijkreuzen Wardje Welle en Esdoortje. Tussen 1982 en 1984 schreven deze reuzen een kort stukje Zedelgemse reuzengeschiedenis. Hieronder volgt hun boeiende levensverhaal. Deze bijdrage is meteen de laatste in een reeks van vier bijdragen over de Zedelgemse reuzen. De vorige bijdragen verschenen in eerdere afleveringen van *Zilleghem*, jaargang 2010 en 2011. Al deze bijdragen zullen heel binnenkort worden gebundeld in een boek, dat de Gemeente Zedelgem zal uitgeven ter gelegenheid van de grote Reuzenstoet in Zedelgem-dorp op zondag 14 augustus. Meer informatie over deze stoet en het boek vindt u in de maandelijkse *Info Zedelgem* en op de website van de gemeente.

Een jonge, dynamische wijk

Wardje Welle en Esdoortje – alleen al hun welluidende namen zeggen het klaar en duidelijk – zijn de wijkreuzen van de Esdoornlaan en de Wellewaarde in Zedelgem.¹ Ze zagen het levenslicht aan het begin van de jaren '80 van de vorige eeuw en dienden tijdens hun korte bestaan als symbool van verbroedering en samenhang tussen de bewoners van deze twee straten.

(1) Voor deze bijdrage over Wardje Welle en Esdoortje baseerden we ons vooral op beeldmateriaal en krantenknipsels, die ons werden bezorgd door Anna Sabbe, Roger Misseeuw, Marleen Vandaele en Pierre Vandermeulen, en op getuigenissen van diverse wijkbewoners.

De Esdoornlaan en de Wellewaarde vormen samen één mooie, aangename woonwijk dicht bij het centrum van Zedelgem-dorp.² De wijk werd aangelegd eind de jaren '70 en stond toen bekend onder een naam die nu niet meer zo gebruikelijk is, nl. de wijk 'Plaatsebeek'. Deze beek vloeit dwars doorheen de wijk en deelt deze als het ware netjes in tweeën. Ten noorden van de beek bevindt zich de Wellewaarde, een zijstraat van de Snellegemsestraat, en ten zuiden ervan de Esdoornlaan, die uitkomt op de Loppemsestraat. Het fietsers- en voetgangersbruggetje over de Plaatsebeek is de enige verbinding tussen de twee delen van de wijk.

Tussen de inwoners van de Wellewaarde en de Esdoornlaan groeide al van bij het begin een gevoel van verbondenheid, en dat niet alleen omdat de Plaatsebeek hun wijk af en toe wel eens onder water durfde (en durft) te zetten. De wijk heeft ook een heel open, uitnodigend karakter met veel gemeenschappelijke groenaanleg en had ook – nu uiteraard al iets minder dan toen – een opvallend jonge bevolking met veel opgroeiende kinderen. Vooral die kinderen, die op straat en in elkaars tuinen speelden, zorgden voor veel vlotte, spontane contacten tussen de buurtbewoners.

Tegen de zomer van 1982 was de wijk in zoverre opgeknapt dat enkele bewoners het initiatief namen om tijdens een eerste wijk-

(2) De straatnamen 'Wellewaarde' en 'Esdoornlaan' werden door de gemeenteraad officieel goedgekeurd op 2 februari 1978. De naam 'Esdoornlaan' verwijst uiteraard naar de boomsoort 'esdoorn' die men langs deze straat wou aanplanten. De naam 'Wellewaarde' is een oude historische straatnaam. In een 'straatschouwing' van 1769 vinden we "de straete loopende van uyt de Pleijnestraete (nu: Loppemsestraat) naar de Brugghewegh (nu: deel van de Snellegemsestraat en Kesselbergstraat), sijnde genaempt de Wellewaertstraete". De naam komt ook voor in de 'ommelopers' van 1674 en 1676. In die laatste komt ook de naam 'Welvaertstraete' voor.

feest tot de officiële opening van hun wijk over te gaan. Een wijk-comité zette zich aan het werk. De voortrekkers van dit comité waren Rudy Vankeirsbilck, Etienne Vanhove, Fleury Maertens, Luc Waeghe, Gilbert Cool, Roger ('James') Muylle en even later ook Pierre Vandermeulen, allen met hun echtgenote.

De officiële opening van de wijk ging door op zaterdag 3 juli 1982. Onder geleide van de harmonie Kunst en Vermaak maakten de buurtbewoners in stoet een rondgang door de wijk. Aan de hoek van de Wellewaarde gekomen, mocht burgemeester Frans Claeys een erelint doorknippen en verklaarde hij de nieuwe wijk voor geopend. Na de toespraken volgde een receptie in het gemeentehuis. Het wijkfeest duurde heel de namiddag voort met kinderspelen, volkssporten en een 'Spel met Grenzen' en eindigde 's avonds met een grote barbecue.

Fig. 1. Officiële opening van de wijk door burgemeester Frans Claeys in 1982.

Na dit eerste succes besloot het feestcomité om elk jaar opnieuw een wijkfeest in te richten en om ook andere activiteiten op te zetten, om zo het wijkleven aan te wakkeren en de samenhang te bevorderen. We vermelden o.a. de organisatie van een jaarlijks Sinterklaasfeest, de plaatsing van 'graag traag'-verkeersborden voor spelende kinderen, geschilderd door Roger Muylle, en de bouw van een wijkkapel. Dit kapelletje, toegewijd aan O.-L.-Vrouw van Banneux, bestaat nu nog altijd. Het werd in september 1982 gebouwd door een groepje vrijwilligers onder leiding van Rudy Hollez, op een rustig plaatsje op de oever vlakbij het brugje over de Plaatsebeek. De gemeente zorgde voor de bouwmaterialen. De inwijding gebeurde op 18 oktober 1982 tijdens een openluchtmiss met pastoor Robert Lerberghe en onderpastoor Willy Peirsegeale.

Esdoorntje als Tirolermeisje

Het wijkcomité nam vanaf 1982 ook verschillende keren deel aan de jaarlijkse Batjesstoet in Zedelgem-dorp rond half augustus. De Batjesstoet groeide tijdens de jaren '70 en '80 onder de bezieling van Didier Vandaele en Roger Misseeuw uit tot een groot folkloristisch evenement en lokte telkens een indrukwekkende volksmassa naar Zedelgem. Ieder jaar was de stoet gewijd aan een ander thema. In 1982 bijvoorbeeld, het jaar van de 'westernbatjes', liep Zillegem-city vol sheriffs, veedieven, cowboys en indianen. De wijk Wellewaarde-Esdoornlaan nam toen deel met een prachtige wagen vol met als indiaantjes verklede wijkkinderen en enkele typische symbolen van de indianencultuur zoals een totem en enkele traditioneel beschilderde tipi-tenten.

In 1983 was het thema van de Batjesstoet 'Tirol'. Het wijkcomité kwam deze keer opvallend voor de dag met een grote groep als

Fig. 2. Esdoortje maakt haar eerste verschijning in de westernstoet op 15 augustus 1982.

Tirolers verklede wijkbewoners die op een praalwagen een Volksfest am Zilleghem Spitze vierden en een ingestudeerd Tirolerdansje brachten. De grootste verrassing echter waarmee het wijkcomité uitpakte, was een splinternieuwe Zedelgemse reus, genaamd Esdoorntje. Voor haar uit liepen twee kinderen die een bordje droegen met het opschrift '1ste Zilleghemse Reus'. Dit was meteen Esdoorntjes eerste publieke optreden. In de Tirolerstoet liepen bovendien ook nog enkele andere reuzen mee, met name Pier Pette uit Loppem en de Jabbeekse reuzenfamilie Lewie, Mance, Nele, Sarco en Amedee.

Hoe men op het idee was gekomen om de reuzin Esdoorntje te maken, is niet helemaal duidelijk. In elk geval was het Fleury Maertens die God weet waar ergens aan een reusachtig clownsmasker in plastic was geraakt. Hij schonk het aan het wijkcomité

Fig. 3. De nieuwe Zilleghemse reuzin Esdoorntje.

dat er verder mee aan de slag ging. Roger Muylle werkte het reuzenhoofd af en schilderde het. Etienne Vanhove, die metaalbewerker van beroep is, maakte een stevig stalen geraamte voor de reus en voorzag het van wieltjes. Christiane Saelens en Nicole Ryheul zorgden voor een fraaie klerenuitzet. Om haar hals kreeg Esdoortje als cadeautje van de burgemeester een medaille in ruitvorm met daarop een Zedelgems wapenschildje. Het resultaat mocht in elk geval gezien zijn!

Een grandioos huwelijksfeest

Het tweede publieke optreden van Esdoortje tijdens de wijkfeesten van 1984, baarde zo mogelijk nog meer opzien. Deze keer was ze immers niet meer alleen! Het wijkcomité had gezorgd voor een tweede reus, Wardje Welle, waarmee zij al meteen na zijn 'geboorte' in het huwelijk mocht treden.

Het huwelijk vond plaats op zaterdag 30 juni 1984. Een kleurrijke bruidsstoet van wijkkinderen en de harmonie Kunst en Vermaak begeleidden de reuzen naar het gemeentehuis. Op de trappen van het gemeentehuis werd het bruidspaar opgewacht door burgemeester Guido De Sutter, vergezeld van de schepenen Hilaire Verhegge en Eddy De Wispelaere. Na het samen zingen van een reuzenlied mocht secretaris André Ramon de huwelijksakte voorlezen. Daarna gaven de reuzen, omringd door een grote groep feestelijk uitgedoste wijkbewoners, elkaar hun jawoord voor burgemeester De Sutter. Twee wijkbewoners traden op als getuigen: Eddy Dierickx uit de Wellewaarde en Geert Dejonghe uit de Esdoornlaan. Na de ringenceremonie en de overhandiging van het trouwboekje trok het vrolijke gezelschap met de reuzen naar een feesttent die stond opgesteld aan de Esdoornlaan. Daar

Fig. 4. Huwelijksfoto met alle feestvierders, 30 juni 1984. Op de achterste rij zien we v.l.n.r. Rudy Hollez, Fleury Maertens, Pierre Vandermeulen, Rudy Vankeirsbilck, onbekende, Eddy Dierickx, Etienne Vanhove, onbekende, Eddy De Wispelaere, Guido De Sutter, Hilaire Verhegge, Geert Dejonghe en Kathleen Declerck.

werd een receptie aangeboden en vond 's avonds ter ere van Wardje en Esdoortje een groot bruiloftsfeest plaats.

Anderhalve maand later stond het reuzenpaar opnieuw in de belangstelling ter gelegenheid van de Batjesstoet op 12 augustus 1984. Het jaarthema van de stoet was 'vissers'. De wijk Wellewaarde-Esdoornlaan vulde dit thema op een originele manier in met een grote delegatie strandbezoekers en -bezoekertjes, gekleed in de typische blauw-wit of rood-wit gestreepte strandkledij volgens de mode anno 1900. In het midden van deze groep liep fier het kersverse reuzenpaar dat zopas terug thuis was van 'speelvoyage' op de 'grote plage'. Wardje Welle droeg een grote ver-

Fig. 5. Het pas getrouwde koppel.

Fig. 6. Bruiloftsreceptie, opgeluisterd door Kunst en Vermaak.

Fig. 7. Deelname van Wardje Welle en Esdoorntje aan de Vissersstoet op 12 augustus 1984.

rekijker rond zijn nek, Esdoortje had een 'reusachtige' valies en een Michelingids bij.³ Van op een grote praalwagen die een zomerse strandscène uitbeeldde met een strandcabine en een paar ligstoeltjes voor zonnekloppers, bezong Pierre Vandermeulen de 'speelvoyage' van Wardje Welle en Esdoortje op de repetitieve melodie van een traditionele 'snijdersbank', een soort volksliedje waarvan de herhalingen en refreintjes gemakkelijk kunnen worden meegezongen door de toehoorders. Als geheugensteun duidde hij tijdens het zingen tekeningen aan die de strofes uitbeelden.

En is dat hier den eerste reus

Joat dat is den eerste reus

En is dat hier heur beste keus

Joat dat is heur beste keus

En de beste keus van den eerste reus

Vivaat vivaat vivaat het reuzenlied (bis)

En is dat hier de grote plage

Joat dat is de grote plage

En is dat hulder speelvoyage

Joat dat is de speelvoyage

En de speelvoyage op de grote plage

En de beste keus van de eerste reus

Vivaat vivaat vivaat het reuzenlied (bis)

En ging 't er dat toen 's nachts toen reuze

Joat da ging t'er 's nachts toen reuze

(3) Getuigenis Pierre Vandermeulen; zie ook Renaat Van der Linden, *De reuzen in Vlaanderen. Volksleven van vijf eeuwen*. Aartselaar, 1985, p. 79.

En zie je gie e kerieuze neuze

Joak ke zien e kerieuze neuze

En e kerieuze neuze en 's nachts reuze

En de speelvoyage op de grote plage

En de beste keus van de eerste reus

Vivaat vivaat vivaat het reuzenlied (bis)

Na de Batjesfeesten van 1984 werd het merkwaardig stil rond de twee reuzen. In 1985 nam het wijkcomité deel aan de Pallieterstoet met een prachtig versierde wagen waarop de geboorte van de Pallieterdrieling werd uitgebeeld. Agnes Phlypo speelde de rol van de pas bevallen Marieke. De wijkreuzen zelf waren tijdens die Batjes echter niet van de partij. Meer zelfs, ze zouden nooit meer in het openbaar verschijnen.

Ups en downs van de wijkwerking

Het wijkcomité zette zijn werking na 1985 op een lager pitje. Gedurende zowat tien jaar werd er geen wijkfeest meer ingericht. Tijdens die periode moeten de reuzen wellicht aan hun einde gekomen zijn. Aanvankelijk werden ze nog bewaard op de boerderij bij Etienne Vanhoves moeder, daarna kregen ze een plaatsje in de zaal Gudrun. Dit parochiezaaltje diende in die tijd ook als noodkerk tijdens de restauratiewerken aan de Sint-Laurentiuskerk. Het gebouwtje was echter bouwvallig en doordat het dak lekte, kwamen de reuzen op zeker ogenblik in het water te liggen. Onder meer het hoofd van Wardje Welle dat gemaakt was van papier-maché, was hiertegen uiteraard niet bestand. Bij de afbraak van de zaal Gudrun zouden de beide reuzen definitief verloren zijn gegaan.

Vanaf 1995 kwam er terug meer dynamiek in het wijkcomité Wellewaarde-Esdoornlaan. Het bestuur werd uitgebreid met nieuwe mensen. Tot het nieuwe bestuur behoorden Hubert en Marleen Vanroose-Vandaele, Pierre en Agnes Vandermeulen-Phlypo, Etienne en Lucrèce Compernelle, Danny en Linda Cappon-Vandenbulcke, Danny Lingier en Sandra Houthoofd. De wijkfeesten werden nieuw leven ingeblazen en kwamen weer tot bloei met allerlei sportieve en volkse activiteiten en uiteraard ook de klassieke barbecue en het bal in de grote tent. Voor het organiseren van al die activiteiten kon het comité rekenen op de vrijwillige inzet van heel wat noeste medewerkers zoals Frans Sabbe, Alberik Vansteelant en talrijke anderen.

Zoals het echter met alle vrijwilligerswerk gaat, is de toekomst nooit verzekerd. Sinds enkele jaren is de belangstelling voor de wijkfeesten terug in dalende lijn. Het blijkt ook helemaal niet zo makkelijk om tot een verjonging van de bestuursploeg te komen. Recent heeft het wijkcomité daarom beslist om eens een adem-pauze in te lassen en een jaartje over te slaan. In 2011 is er daarom geen wijkfeest gepland. Laat ons hopen dat het een onderbreking van korte duur zal zijn. De boodschap kan maar zo duidelijk zijn: graag nieuwe medewerkers gezocht!

Met dank aan Mady Allaert, Carine Degrande, Geert Dejonghe, Noël Denolf, Roger en Rachel Misseeuw-Rommel, Pierre en Agnes Vandermeulen-Phlypo, Etienne en Lucrèce Vanhove-Compernelle, Rudy en Marianne Vankeirsbilck-Misseeuw, Hubert en Marleen Vanroose-Vandaele.

Uitstapje voor de leden: WERVIK

Wervik is een typisch grensstadje. Het stadsgebied ten zuiden van de Leie werd in 1713 geannexeerd door Frankrijk en kreeg de naam Wervicq-Sud. Toch vormen de twee Werviks nog steeds één entiteit. Wervik lag tijdens WO1 in de buurt van het front. Het bood namelijk een strategisch voordeel als venster op Noord-Frankrijk. Hoewel de tabaksconsumptie van de mensen fel geslonken is, kleuren de tabaksplanten 's zomers nog steeds de velden rond Wervik.

Zondag 4 september 2011 bezoeken wij het **Tabaksmuseum** en verkennen wij het stadscentrum o.l.v. een gids.

We vertrekken om **13.15 uur op het marktplein van Zedelgem**. Rond 14.00 uur worden wij verwacht aan de ingang van het Tabaksmuseum (Koestraat). We volgen de A17 tot Kortrijk. Daar nemen we de A19 (richting Ieper) tot de afslag Wervik.

Wie niet over eigen vervoer beschikt, kan eventueel meerijden met een andere deelnemer.

Het uitstapje is gratis. Alleen het toegangsgeld tot het museum (2 euro) dient door de deelnemers zelf betaald.

In memoriam Omer Loose (1932-2011)

Op zaterdag 12 maart 2011 overleed thuis midden zijn geliefden Omer Loose. Beroepshalve was hij vakman geweest in de “Werkhuizen Flandria”. Buiten zijn werk om den brode kon hij zich als verzamelaar van oud rollend materieel, vooral koetsen, ten volle uitleven. En hij mocht trots zijn op zijn collectie. Op Monumentendag 1994 stelde hij zijn immense verzameling voor de Cultuurraad tentoon in de turnzaal van Spes Nostra.

Omer was steeds een enthousiast en geïnteresseerd lid van onze kring. Op de uitstapjes ontbrak hij bijna nooit, tenzij de laatste paar jaren, verhinderd door ziekte. Zijn laatste uitstapje, zijn uitvaart, verzorgde zijn familie in een prachtige oude lijkkoeets. Een eer voor de overleden verzamelaar. Omer, jou zullen we zeker missen en je vrouw en kinderen wensen we veel sterkte bij de verwerking van je heengaan.

Tentoonstelling 'Uit goede bron'

Een interessante tentoonstelling voor een zomers uitstapje is **Uit goede bron**. Ze is een organisatie van de intergemeentelijke archeologische dienst Raakvlak o.l.v. Bieke Hillewaert. Ofschoon ze vooral nieuwe inzichten biedt over het ontstaan van de stad Brugge, reikt ze ook enorm veel materiaal aan over ontstaan, evolutie en belang van het ruime Brugse Ommeland.

De tentoonstelling loopt nog tot **16 oktober 2011 in het Bruggemuseum-Gruuthuse**.

Info: www.uitgoedebron.be

Nieuwe uitgave van de Heemkundige Kring Pastoor Ronse

In *Zedelgem-Dorp* en zijn herbergen beschrijft heemkundige en ons medebestuurslid Noël Denolf een lange reeks van herbergen die vroeger en nu voor een brok sociaal leven te Zedelgem zorgden. Over 240 bladzijden brengt hij niet alleen de herbergiers van eertijds en hun echtgenotes weer tot leven, maar schetst hij opnieuw het vaak vergeten gebeuren in en om de cafés.

Bestellen kan:

- door intekenen vóór 31/10/2011. Als je €21 overschrijft op rek. 738-1172056-27 van 'Heemk. Kring Past. Ronse' met vermelding "Boek Zed. herbergen", wordt je naam vermeld in het boek. Indien te verzenden: €7 portkosten extra.
- door inschrijving en betaling van € 20 bij Noël Denolf, Snellegemsestraat 118, 8210 Zedelgem of na telefonische afspraak. Na 16 december (verschijningsdatum) kan het boek daar ook afgehaald worden.
- Na 31 oktober kost de uitgave € 25.

Technische fiche

Noël Denolf. "Zedelgem-Dorp en zijn herbergen".

Uitgave: Heemk. Kring Pastoor Ronse. Zedelgem, 2011.

Formaat: 22 x 28,7 cm. Papier: maco mat 150 gr. Afwerking: garengenaaid met gekartonnerde cover, rechte rug en kapitaalbandjes.

